

Myrinia 13 (2) innehåll

- 29 Vad händer med mossorna i internationell naturvård?
Tomas Hallingbäck
- 38 Vett och etikett för mossor
Niklas Lönnell
- 40 Bryologiska Notiser 10
Niklas Lönnell
- 41 Hur vanligt är groddkorn hos Aulacomnium palustre?
Niklas Lönnell
- 43 Ut och inventera en åker!
Niklas Lönnell
- 48 Ny litteratur
Lars Hedenäs
- 50 Mossornas Vänner höstexcursion till Gotland hösten 2002
Tomas Hallingbäck och Fabian Mebus
- 56 Aktuella aktiviteter (bl.a. vårexkursion 24-25 april 2004!)
- 57 Notiser
- 58 Svenska namn på mossor
- 60 Mossornas Vänner försäljning

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET

2004 -01- 20

LUND

Myrinia

pu
s419

Föreningen Mossornas Vänner tidskrift

Volym 13 - nr 2 - 2003

MYRINIA är Mossornas Vänners tidskrift. Mossornas Vänner är en förening som har som målsättning att hålla kontakten mellan och främja mosskännedomen bland mossintresserade, såväl amatörer som yrkesaktiva. Detta sker, förutom via MYRINIA, genom nationella och regionala exkursioner, studiecirklar och bestämningservice m.m.

Medlemskap i föreningen, vilket inkluderar MYRINIA, kostar 70 kr. Familjemedlemmar (erhåller ej MYRINIA) betalar 10 kr. Utländska medlemmar betalar 150 kr (varav 50 kr p.g.a. de höga bankkostnaderna). Beloppet sätts in på postgiro 13 37 88-0 (Mossornas Vänner).

Vill du ha kontakt med andra mossintresserade? Visst vill du det! Tag i så fall kontakt med någon i Mossornas Vänners styrelse, se till höger.

Om du har ny adress: hör av dig till kassören (se till höger)!

Myrinia
Föreningen Mossornas Vänners tidskrift
<http://www.sbf.c.se/MV/>
ISSN 1102 - 4194
Upplaga: 270 exemplar
Ansvarig utgivare: Niklas Lönnell

Ordförande: Niklas Lönnell, Dirigentvägen 171, 756 54 Uppsala, tel 070-5745796, niklas.lonnell@telia.com

Vice ordförande: Helena Gralén, Bruks-gatan 5, 553 33 Jönköping, 036-30 21 01, helena.gralen@telia.com

Sekreterare: Olle Holst, Uardavägen B:105, 224 71 Lund, 046-12 07 08, Olle.Holst@djingis.se

Kassör: Karin Wiklund, Dalby Hässle, 755 91 Uppsala, 018-38 22 37, Karin.Wiklund@ebc.uu.se

Exkursionssekreterare: Jörgen Sjögren, Linnégatan 11B, 753 32 Uppsala, 018-12 07 53, jorgen.sjogren@hotmail.com

Kursansvarig: Henrik Weibull, Torstuna Hyvlinge, 740 83 Fjärdhundra, tel 0171-41 22 50, h.weibull@telia.com

Försäljningsansvarig: Henry Åkerström, Västgötaresan 46, 2tr, 757 54 Uppsala, 018-42 21 63 / 018-16 38 43, henry.akerstrom@pharmacia.com

Hemsidesansvarig: Kristoffer Hylander, Älvans väg 83, 907 50 Umeå, 090-71 93 10, kristoffer.hylander@irrblosset.se

Ledamot: Tomas Hallingbäck, Körsbärsvägen 7, 741 31 Knivsta, 018-34 35 12 / 67 24 67, Tomas.Hallingback@ArtData.slu.se

Omslagsbild: Känd utbredning i Europa av *Buxbaumia viridis* (grön sköldmossa). Se sid 30 för referens.

Vad händer med mossorna i internationell naturvård?

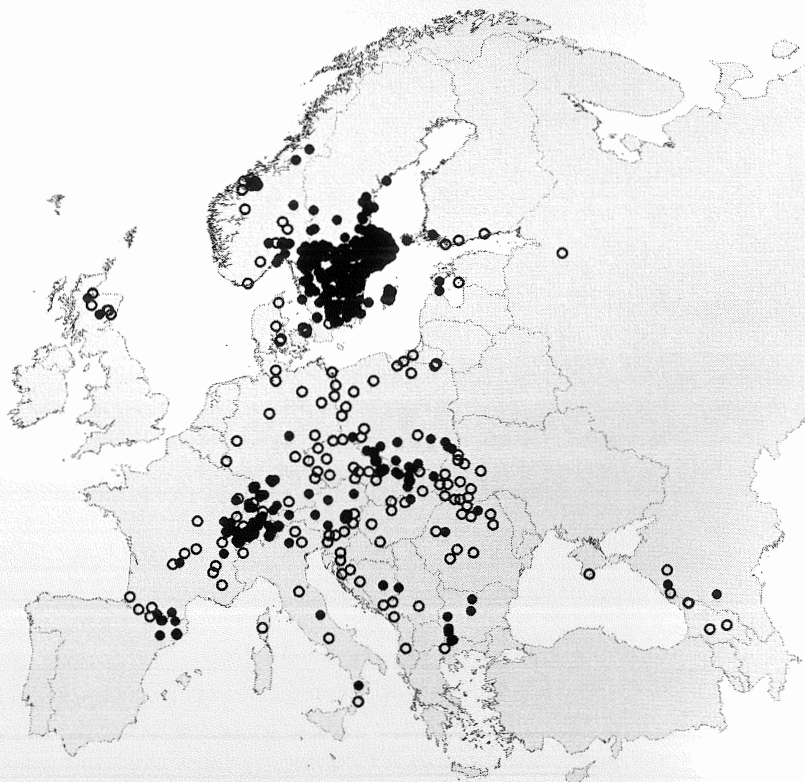
Tomas Hallingbäck, Körsbärsvägen 7, 74131 Knivsta. E-post Tomas.Hallingback@ArtData.slu.se

This second article about international bryophyte conservation focus on what has happened in Europe. In 1990 the European Committee for Conservation of Bryophytes (ECCB) was established. The aim of the ECCB is to highlight bryophytes in general in the nature conservation work throughout Europe, and to increase the publicity about threatened bryophyte species and their habitats. In 1990 ECCB produced a list of 26 bryophyte species in need of conservation measures and submitted it to the Bern Convention committee (Council of Europe). All 26 species were subsequently accepted as conservation priority species. The species were selected in such a way that a wide range of European regions and habitats were represented. The Bern Convention, however, is not a forcing legislation. Therefore very little happened until 1992, when 22 of those species were also added to the list of protected species in the European Community Directive, and later on 8 species were added by Finland and Sweden. After that, considerable progress has been made within the 15 individual countries of the European Union with regard to implementation of the legislation as well as practical conservation measures.

I Myrinia 12 (Hallingbäck 2003) redogjorde jag kortfattat för hur arbetet med att bevara mossor skett internationellt med tonvikt lagd på vad som händer globalt. I denna artikel tar jag upp vad som hänt i Europa.

Första framsteget i Europa: Bernkonventionen

Som berättades i en artikel i Mossornas Vänner 1991 (Hallingbäck 1991) lyckades vi med bragden att få med 26 mossarter i en av Europarådets konventioner. Till Europarådet är idag ca 40 länder anslutna. Tidigare fanns

Känd utbredning i Europa av *Buxbaumia viridis* (grön sköldmossa, för källorna till kartan se Hallingbäck 2002).

där inga kryptogamer förutom några ormbunkar. Europarådets naturvårds-konvention kallas Bernkonventionen och en av dess viktigaste bilagor är bilaga 1 med många kärlväxter och djur, samt nu även mossor (Tabell 1). Även om medlemsländerna förbundit sig att följa konventionens uppmaning att skydda de arter som finns med i dess bilagor finns det inga instrument som kontrollerar att så sker. Trots detta har det faktum att mossor kom med i Bernkonventionen visat sig ha en stor betydelse.

Andra framsteget: EU

Steg två kom då Europeiska Unionen 1992 beslutade sig för att införliva Bernkonventionens artlistor i unionens Habitatdirektiv (Raeymaekers 1995). Man införlivade endast de arter som fanns i något av de 12 dåvarande medlemsländerna. När Sverige och Finland 1997 anslöt sig till EU begärde vi att få lägga till några arter (Österrike ville inte lägga till någon art). För att underlätta processen från EU:s sida skulle ingen art tillföras

Tabell 1. Arter listade i Bernkonventionens bilaga 1. Med "*" menas att arten även finns med i habitatdirektivet (se tabell 2). Fetstilta arter förekommer i Sverige.

Nålfruksmossor

**Notothylas orbicularis*
(Notothyladaceae)

Levermossor

**Cephalozia macounii* (Cephaloziaceae)
Frullania parvistipula (Frullaniaceae)
Jungermannia handelii
(Jungermanniaceae)
**Mannia triandra* (Aytoniaceae)
**Marsupella profunda*
(Gymnomitriaceae)
**Petalophyllum ralfsii* (Codoniaceae)
**Riccia breidlerii* (Ricciaceae)
**Riella helicophylla* (Riellaceae)
**Scapania massalongi* (Scapaniaceae)

Bladmossor

Atractylolcarpus alpinus (Dicranaceae)
**Bruchia vogesiaca* (Dicranaceae)
**Bryoerythrophyllum machadoanum*
(Pottiaceae)
**Buxbaumia viridis* (Buxbaumiaceae)
**Cynodontium suecicum* (Dicranaceae)
**Dichelyma capillaceum* (Fontinaliaceae)
**Dicranum viride* (Dicranaceae)
**Distichophyllum carinatum*
(Hookeriaceae)
**Echinodium spinosum* (Echinodiaceae)
**Hamatocaulis vernicosus*
(Amblystegiaceae)
**Meesia longiseta* (Meesiaceae)
**Orthotrichum rogeri* (Orthotricaceae)
Pyramidula tetragona (Funariaceae)
**Sphagnum pylaisii* (Sphagnaceae)
**Tayloria rudolphiana* (Splachnaceae)
**Thamnobryum fernandesii*
(Thamniaceae)

Tabell 2. Arter listade i bilaga 2 i EU:s Habitatdirektiv. Med "+" menas att arten inte finns i Bernkonventionen, men är tillagd av Sverige-Finland i habitatdirektivet år 1997. Fetstilta arter förekommer i Sverige.

Nålfruksmossor

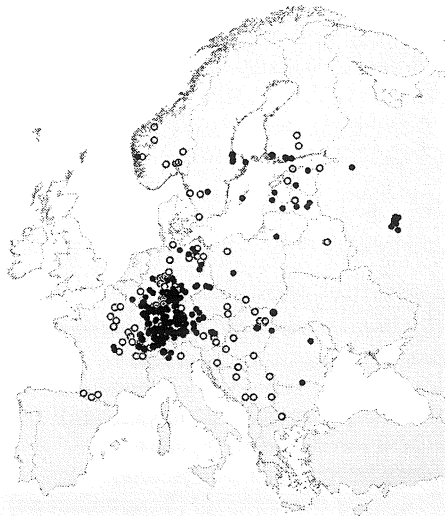
Notothylas orbicularis (Notothyladaceae)

Levermossor

Cephalozia macounii (Cephaloziaceae)
Mannia triandra (Aytoniaceae)
Marsupella profunda (Gymnomitriaceae)
Petalophyllum ralfsii (Codoniaceae)
Riccia breidlerii (Ricciaceae)
Riella helicophylla (Riellaceae)
Scapania massalongi (Scapaniaceae)

Bladmossor

Bruchia vogesiaca (Dicranaceae)
+*Bryhnia novae-angliae*
(Brachytheciaceae)
Bryoerythrophyllum machadoanum
(Pottiaceae)
Buxbaumia viridis (Buxbaumiaceae)
Cynodontium suecicum (Dicranaceae)
Dichelyma capillaceum (Fontinaliaceae)
Dicranum viride (Dicranaceae)
Distichophyllum carinatum (Hookeriaceae)
Echinodium spinosum (Echinodiaceae)
+*Encalypta mutica* (Encalyptaceae)
+*Hamatocaulis lapponicus*
(Amblystegiaceae)
Hamatocaulis vernicosus
(Amblystegiaceae)
+*Herzogiella turfacea* (Plagiotheciaceae)
+*Hygrohypnum montanum*
(Amblystegiaceae)
Meesia longiseta (Meesiaceae)
+*Orthothecium lapponicum* (Hypnaceae)
Orthotrichum rogeri (Orthotricaceae)
+*Plagiomnium drummondii* (Mniaceae)
Sphagnum pylaisii (Sphagnaceae)
Tayloria rudolphiana (Splachnaceae)
Thamnobryum fernandesii
(Thamniaceae)
+*Tortella rigens* (Pottiaceae)

Känd utbredning i Europa av *Dicranum viride* (stamkvastmossa, för källorna till kartan se Hallingbäck 2002).

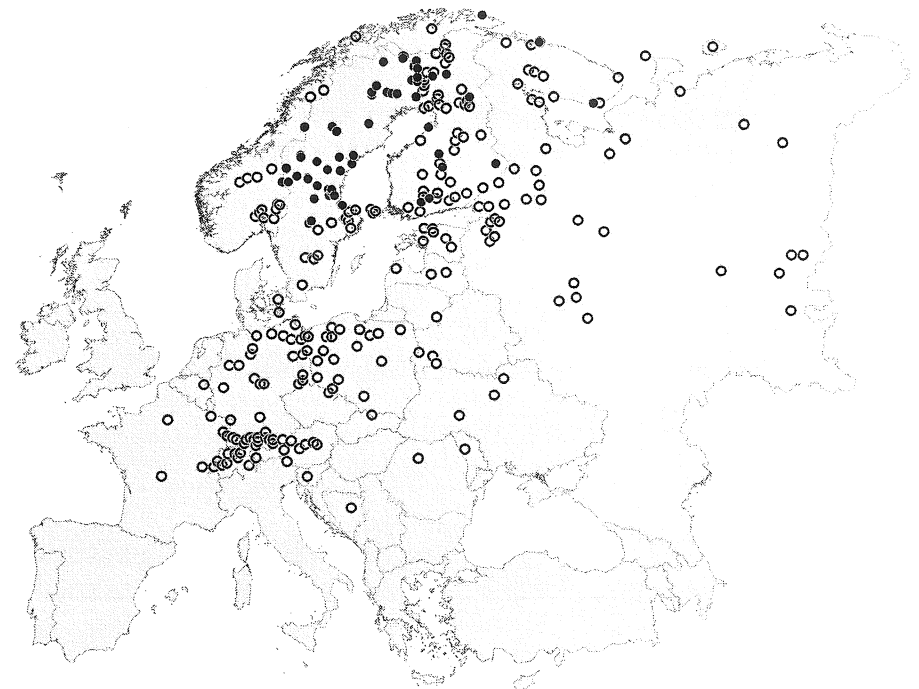
som redan förekom i något av de ”gamla” 12 EU-länderna. På det sättet lyckades vi lägga åtta till de gamla 22 arterna. Habitatdirektivets bilaga 2 innehåller just nu 30 mossor varav 16 förekommer i Sverige (Tabell 2). På samma sätt håller nu de 10 nya accessionsländerna, framför allt Ungern, Slovakien och Tjeckien, på att förhandla om att få lägga till arter till direktivets listor. Huruvida detta lyckas eller inte får tiden utvisa.

Släktet vitmossor (*Sphagnum*) och blåmossa (*Leucobryum glaucum*) finns med i bilaga 5 och för dessa gäller enligt artikel 15 att exploatering eller täkt av dessa inte får ske på ett sätt som negativt påverkar deras status. Dessutom ska exploatering av

dessa övervakas av varje land. Förutom att uppmärksamma arter i bilagorna måste mossor även uppmärksammas i de habitat (totalt 170 habitat i EU varav 90 förekommer i Sverige) som ingår i direktivet. ArtDatabanken håller just nu på att utreda ”karaktäristiska” arter för varje direktiv-habitat och dessa kommer parallellt med bilaga-2-arterna att behöva övervakas och om behov finns även få någon form av åtgärder. Till exempel så är en av de för Sverige och Finland viktigaste EU-habitaten ”västlig taiga”, d.v.s. boreal barrdominerad gammelskog där som bekant en hel del mossor förekommer.

EU:s Habitatdirektiv samt Fågeldirektivet är två för naturvården mycket viktiga politiska instrument som båda stammar från 1973. De skapades i syfte att få en bättre naturvård inom EU och att förvalta dess vilda flora och fauna på ett långsiktigt sätt. Fågeldirektivet började få laga kraft 1979 medan Habitatdirektivet trädde i kraft först 1992. Tillsammans utgör dessa två de viktigaste ramverken för EU:s naturvård. Medlemsländerna har ett antal år på sig att genomföra direktiven.

Habitatdirektivet är jämfört med Bernkonventionen en mer tvingande lagstiftning som inte bara kräver skydd av arter och biotoper utan även

Känd utbredning i Europa av *Meesia longiseta* (långskaftad svanmossa, för källorna till kartan se Hallingbäck 2002).

FAKTARUTA

Accessionsländer – Länder som ansöker om att få bli medlemmar i Europeiska Unionen.

Gynnsam bevarandestatus – Med bevarandestatus för en art avses summan av de faktorer som påverkar den berörda arten och som på lång sikt kan påverka den naturliga utbredningen och mängden hos dess populationer. En arts bevarandestatus anses gynnsam när: 1 – uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö;

2 – artens naturliga eller hävd-betingade utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid; och 3 – det finns och sannolikt kommer att fortsätta att finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer skall bibehållas på lång sikt.

SPA – Special Protection Areas. Områden utvalda av unionens medlemsländer i syfte att skydda prioriterade arter och habitat som listas i respektive bilagor.

Habitatdirektivet – Rådets direktiv 92/43/EEG, tillkom 21 maj 1992.

kräver restaurering till en för arterna och habitatet gynnsam nivå. I centrum för denna politik finns skapandet av ett nätverk av skyddade områden, Natura 2000. Natura 2000 består av skyddade områden enligt fågel- och habitatdirektivet. Arbetet med att bevara och restaurera arter och habitat till en gynnsam bevarandestatus innefattar även övervakning. Se faktarutan om när en art uppfyller

”gynnsam” bevarandestatus. Implementeringen av detta direktiv kommer att få stora positiva effekter på ett antal habitat och arter i Europa. Hos oss kommer detta förhoppningsvis att få positiva effekter på arter som t.ex. *Dichelyma capillaceum* (hårklo-mossa), *Dicranum viride* (stamkvast-mossa), *Encalypta mutica* (trubbklockmossa) och *Hygrohypnum montatum* (späd bäckmossa).

Dicranum viride (stamkvastmossa) på en askstam i södra Tyskland, mars 2003. Foto T. Hallingbäck.

Encalypta mutica (trubbklockmossa) på alvarmark i Västergötland, Högstena, maj 2003. Foto T. Hallingbäck.

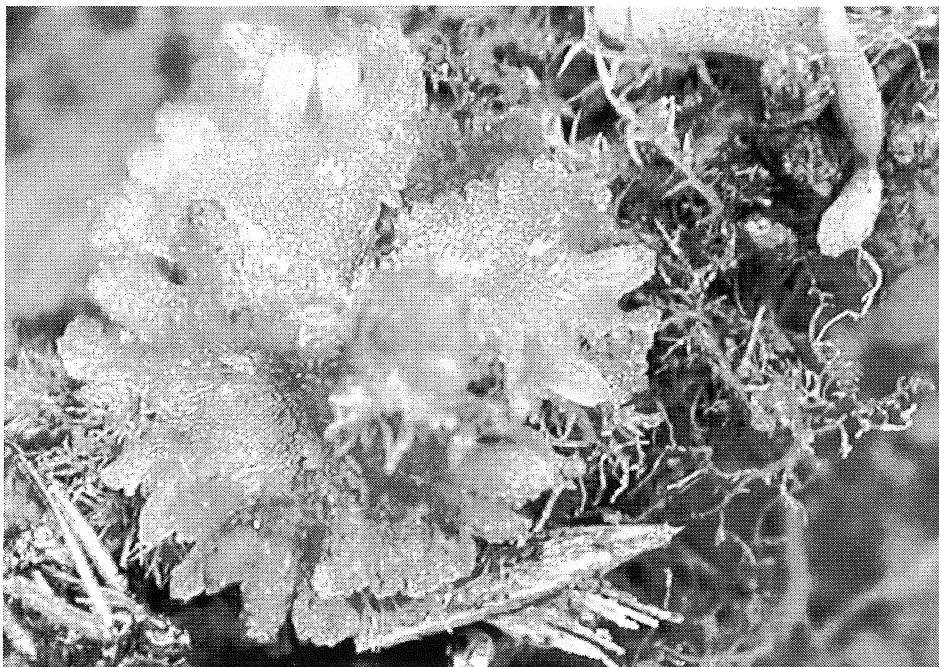
Samarbete mellan bryologer i Europa och den Europeiska rödlistan

Under konferensen i Uppsala 1990 bildades en kommitté att vars uppgift var att arbeta med Europeiska bevarandefrågor och mossor (European Committee for the Conservation of Bryophytes, ECCB). Denna kommitté består av 12 medlemmar som representerar olika delar av Europa och leddes fram till år 1996 av Edwin Urmi (Schweiz). Efter Edwin tog Lars

Söderström (Norge/Sverige) över ordförandeklubban och information om nuvarande verksamhet hittas på ECCB:s hemsida (se nedan).

Mycket tack vare ett ekonomiskt stöd från WWF och gott samarbete mellan bryologer i Europa kunde gruppen på bara några år framställa en rödlista för Europa (ECCB 1995) (För beställningsadress se i referenslistan). Samarbetet i Europa har fungerat mycket bra och verksamheten har resulterat i flera konkreta resultat. Förutom rödlistan har organisationen pekat ut ca 200 ”hot spots” för mossor, områden som hyser ett stort antal hotade mossor och är i stort behov av skydd.

Förutom något sammanträde per år har kommittén hunnit med att arrangera flera symposier och workshopar. Det andra Europeiska symposiet hölls i Schweiz 1994 (Bisang & Urmi 1995), det tredje i Norge 1998 (Söderström 2000) och fjärde i Tjeckien 2001 (Vana m fl 2002). Mellan symposierna har ett antal ”workshopar” hållits i England 1996 (se Lindbergia volym 23), Finland 1999 och Portugal 2000 (se Portugaliae Acta Biologica volym 20) och nästa planerar man att hålla i Spanien 2004. Under workshopen i England utarbetades riktlinjer för hur IUCN:s nya hotkategorier bör tillämpas på mossor (Hallingbäck m.fl. 1998).

Notothylas orbicularis, en släkting till våra två arter nålfruktsmossor, på en stubbåker i södra Tyskland, september 2002. Foto T. Hallingbäck.

Tortella rigens (styv kalkmossa) är en art med nästan alla sina kända växtplatser inom Sveriges gränser. Fotad på alvarmark på norra Gotland, oktober 2002 av T. Hallingbäck.

Kronologisk översikt

- 1979 Bernkonventionen kommer till
- 1983 Bernkonventionen ratificeras av Sverige
- 1979 Fågeldirektivet träder i kraft
- 1990 ECCB - European Committee for the Conservation of Bryophytes bildas
- 1991 26 mossarter kommer med på Bernkonventionens bilaga 1
- 1992 Habitatdirektivet träder i kraft
- 1995 ECCB publicerar en rödlista för Europa
- 1997 Ytterligare 8 mossor kommer med på Habitatdirektivets bilaga 2

Läs mer på internet

<http://www.chembio.ntnu.no/users/soder/ECCB/>
(ECCB, European Committee for the Conservation of Bryophytes)

Referenser

- Bisang I. & Urmi E. (red.) 1995. Conservation of Bryophytes in Europe. *Cryptogamica Helvetica* 18: 1–193.
- ECCB 1995. *Red Data Book of European Bryophytes*. European Committee for Conservation of Bryophytes (ECCB), Trondheim. [Kan beställas från ECCB att. Lars Söderström, AVH/UNIT, N-7034 Trondheim, Norge; Tel. +47 73596061; Fax. +47 73596100. E-post för den intresserade: Lars.Soderstrom@chembio.ntnu.no]
- Hallingbäck T. 1991. Hotade mossor i Europa. *Mossornas Vänner* 34(1): 7–13.
- Hallingbäck T., Hodgetts N., Raeymaekers G., Schumacker R., Sérgio C., Söderström L., Stewart N. & Váňa J. 1998. Guidelines for appli-

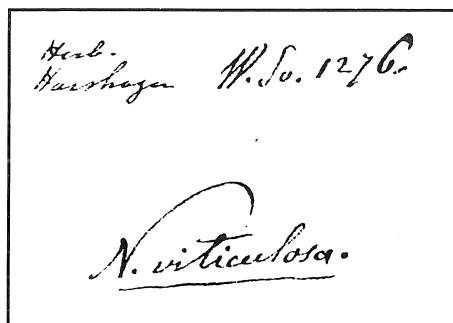
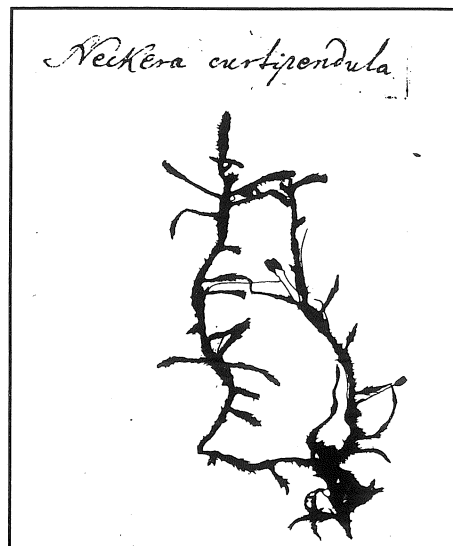
- cation of the revised IUCN threat categories to bryophytes. *Lindbergia* 23: 6–12.
- Hallingbäck, T. 2002. Including Bryophytes in International Conventions — a success story from Europe. *Journal Hattori Botanical Laboratory* 93:201–204.
- Hallingbäck T. 2003. Vad händer med mossorna i den internationella naturvården? *Myrinia* 12: 120–129.
- Raeymaekers G. 1995. Policy Aspects of Bryophyte Conservation in the European Union. *Cryptogamica Helvetica* 18: 181–189.
- Söderström L. (red.) 2000. The scientific basis for bryophyte conservation — a symposium. *Lindbergia* 25: 53–144.
- Vana J. 2002. *Novit. Bot. Univ. Carol.* 15/ 2001. Praha.

Vett och etikett för mossor

Niklas Lönnell, Dirigentvägen 171, SE-756 54 Uppsala,
niklas.lonnell@telia.com

När man samlar mossor är det A och O att etikettera kollekten för att kollekten skall få ett vetenskapligt värde och för att underlätta för eftervärlden. I fält skriver man ofta något snabbt och kanske inte alltid så läsligt på konvolutet. Vad skall det då finnas på en kollektetikett och vad skall man tänka på?

Det papper man använder bör vara relativt beständigt. Sedan bör man skriva tydligt och läsbart om man sedan gör detta för hand, på skrivmaskin eller en skrivare till den dator är av mindre betydelse. I dagens datoriserade vardag kan det vara en fördel att mata in uppgifterna i en databas och skriva ut etiketter från denna. Då har man kvar uppgifterna om man lämnar ifrån sig kollekten till ett offentligt herbarium e.d. Ett minimum är att ta med artnamn, land, flora-provins, församling, lokalbenämning, insamlingsdatum, insamlare och eventuell kontrollbestämning. Några exempel på olika etiketter kan ses till höger.

Figur 1. Äldre etiketter är ofta relativt kortfattade och innehåller i extremfallet bara namnet på arten. Ovan ser vi etiketter till kollektioner av *Antitrichia curtispindula* och *Anomodon viticulosus*. Kollektionen av *Antitrichia curtispindula* är uppklistrad på etiketten.

FLORA SUECICA

Diplophyllum albicans (L.) Dum.

Närke, Kil, mellan Gårdsjötorp och
L. Dammsjön, fuktig klippa i sprickdal

1.VIII.1992

leg. NILS HAKELIER

Figur 2. På äldre kollektioner kan det ibland vara omöjligt att läsa all text p.g.a. svårtydda handstilar. Detta problem eliminerades när etiketterna började skrivas på skrivmaskin. Nils Hakeliers kollektioner har dessa mycket prydliga etiketter.

Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm (S)

Amphidium mougeotii (Bruch & Schimp.) Schimp.

Sweden, Hälsingland, Kårböle, E slope of Mt. Nötberget,
just NW of the mire Fågelmýran, c. 300 m a.s.l.

Rock crevice (c.sp.)

23 July 1999

(S) reg. nr.B13726

L. Hedenäs

Figur 3. Med datorernas intåg blev det möjligt att registrera kollektionerna samtidigt som etiketter kan skrivas ut. Dessutom är det möjligt att generera ett unikt kollektionnummer på ett enkelt sätt. Här syns en etikett från Naturhistoriska riksmuseet.

Bryologiska Notiser 10

Niklas Lönnell, Dirigentvägen 171, 756 54 Uppsala,
Niklas.Lonnell@telia.com

Floristic investigations from Sweden are reported. Pogonatum dentatum and Tortella inclinata are reported from the province of Halland for the first time.

Rapporter mottages tacksamt under ovanstående adress. Även något enstaka fynd är välkommet. Följande uppgifter är lämpliga att ha med: landskap, socken/församling, lokal-beskrivning, biotop/substrat, eventuella koordinater i rikets nät (eller i annat system), datum för insamlingen, insamlare, eventuell kontrollbestämning samt var kollekten finns. När arten är ny för landskapet bör en kollekt läggas in på ett offentligt herbarium. Dessutom är det trevligt med någon kort kommentar om hur vanlig arten är i trakten eller annan kringinformation som kan sätta in fyndet i ett större sammanhang. Följande övriga förkortningar används: S = herbariet vid Naturhistoriska riksmuseet.

Bladmossor***Pogonatum dentatum***

Halland, Breared, Björkelund, tall/lövsumpskog, på delvis jordtäckt, murken björkstubbe, ca 100 ex, 2 maj 2003, Rikets nät 6290005 x 1334320, Kjell Georgson, S, bestämningen bekräftad av Lars Hedenäs.

Arten är ny för Halland (Söderström 1998).

Tortella inclinata

Halland, Askome, Yngered, vid Ätran, på betong och klippor vid före detta vattenkraftstation, ca 1 m², 7 september 2002, Rikets nät 6325950 x 1314380, Kjell Georgson, S, bestämningen bekräftad av Tomas Hallingbäck. På samma lokal växte även *Tortella tortuosa*.

Arten är ny för Halland (Söderström 1998).

Referenser

Söderström L. (red.) 1998. *Preliminary distribution maps of bryophytes in northwestern Europe. Vol. 3, Musci (J-Z)*. Mossornas Vänner, Trondheim.

Hur vanligt är groddkorn hos *Aulacomnium palustre*?

Niklas Lönnell, Dirigentv. 171, 756 54 Uppsala,
Niklas.Lonnell@telia.com

The frequency of gemmae-bearing plants of Aulacomnium palustre is discussed and reports of observations of, from above all southern Sweden, are asked for.

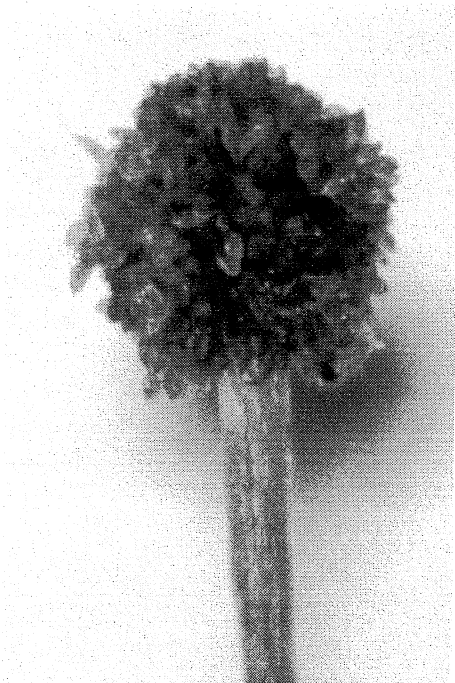
Jag minns första gången jag hittade *Aulacomnium palustre* med groddkorn. Detta var i Norrlands inland där *Aulacomnium androgynum* är relativt ovanlig. Innan jag hade hunnit konsultera floror trodde jag att jag hade en förvuxen *Aulacomnium androgynum* i min hand och bidragit med en nordlig

utpostlokal för arten. Väl hemma sjönk adrenalinhalten betydligt, då jag kunde konstatera att *Aulacomnium palustre*, om än mer sällan, också den kan ha groddkorn på skaft (pseudopodier). Sedan dess har jag stött på det då och då, men alltid norr om Dalälven.

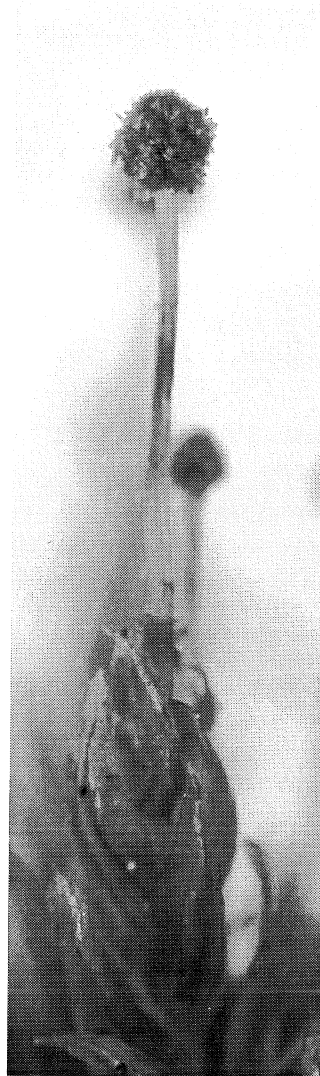

Figur 1. *Aulacomnium palustre* med groddkornsskott. Är det så ovanligt som det står i litteraturen?

Det skulle vara intressant att höra vad övriga mossvänner har för erfarenhet av detta. Jag mottager tacksamt rapporter om fynd av groddkorn hos *Aulacomnium palustre* och särskilt sydliga fynd. Skicka dem till mig under ovanstående adress. Blir responsen bra på detta upprop lovar jag att återkomma med en rapport senare i Myrinia.

Figur 2. *Aulacomnium androgynum* i närbild

Figur 3. *Aulacomnium androgynum* med groddkornsskott

Ut och inventera en åker!

Niklas Lönnell, Dirigentv. 171, 756 54 Uppsala,
Niklas.Lonnell@telia.com

The readers of Myrinia are encouraged to look for bryophytes in arable fields. They are suggested to follow the methodology, which BBS (British Bryological Society) has developed. Some remarks on mosses with tubers and how to find them are also made.

En åker kanske inte är det vanligaste exkursionsmålet när man skall ut och leta mossor. Kalkrika branter, sumpskogar och kärr kanske lockar mer. Detta leder till att kunskapsläget om de arter som förekommer i denna miljö är dåligt. Förhållandena är likadana i Storbritannien. Detta ledde till att Mossornas Vänners brittiska storebror British Bryological Society (BBS) förra året startade en stor landsomfattande inventering av åkrar spridda över Wales, England och Skottland. För att förbättra kunskapsläget i Sverige om åkermossor och kunna sätta svenska åkrars mossflora i relation till de brittiska vore det roligt om vi i Sverige inventerade åkrar i olika delar av landet enligt den metodik som finns framtagen. Jag uppmanar därför alla mossvänner att inventera minst en åker i sin hemtrakt. Hör av dig till mig om du vill vara med, och meddela mig var (i vilka ekonomiska kartblad) du vill

inventera åkermossor. Jag kommer då att skicka ut blanketter och instruktioner till dig.

Survey of the Bryophytes of Arable Land (SBAL)

Det hela började med ett initiativ från Ron Porley. Under hösten 2001 och våren 2002 utarbetades metodiken. Planen är att inventering skall hålla på till våren 2005 och sedan skall de insamlade uppgifterna sammanställas, analyseras och presenteras i BBS tidskrift Journal of Bryology.

Man planerar att inventera åkrar av tre olika kategorier:

1. Utslumpade rutor som har en stor andel landareal och åkerareal i sig.
2. Subjektivt utvalda åkrar för att de befinner sig i ett lämpligt stadium för mossor. (Med avseende på tid sedan senaste störning, årsmån samt årstid.)

3. Åkrar med särskilda egenskaper. I detta inkluderas åkrar med ovanligare grödor, där ekologisk jordbruk bedrivs eller har ovanligt blöta delar.

I Sverige med våra fåtaliga bryologer är det endast realistiskt att vi tar åkrar av kategori 2, men att vi försöker få så bra spridning över landet som möjligt. Är någon intresserad av att inventera ett majsfält eller en åker där ekologisk jordbruk bedrivs är det inget som hindrar personen i fråga att göra detta.

Vad skall noteras

Förutom vilka arter som finns på åkern skall täckningsgrad av halm, bar jord och mossor göras, och kornstorleken skall uppskattas. Dessutom är det önskvärt om det går att mäta pH.

Groddkorn på rhizoiderna

För att artbestämma vissa arter krävs att man hittar de groddkorn som sitter på rhizoiderna. Om man har tur kan groddkornen skönjas i jorden under mosskottet. Ofta krävs dock ytterligare insats för att få fram groddkornen. Att peta runt med pincetten är ett första steg. Att ta några skott och lägga i vatten kan vara ett bra sätt att få bort ytterligare jord. Richard Fisk har utarbetat en metod att tvätta rent

större volymer av åkermossor från jord. Metoden redogörs för nedan. Rätt många arter har groddkorn, men för bestämningen är det framförallt viktigt när man har vegetativt material och för de många arter som aldrig eller sällan bildar kapslar. En hel grupp av *Bryum*-arter bestämmer man framför allt med hjälp av groddkornens utseende. Nedan följer en lista på arter som är lätta att missa om man inte hittar groddkorn på rottrådarna.

Bryum klinggraffii

Bryum rubens

Bryum ruderales

Bryum subapiculatum

Bryum violaceum

Dicranella staphylina

Pohlia lescuriana

Pohlia lutescens

Richard Fisk's metod

Mossorna samlas i fält lättast i en plåt- eller plastask. Undvik alltför stora jordkokor. Alla insamlade tuvor läggs i ett såll. (en maskstorlek på 1-1,5 mm rekommenderas). Sållat sätts i vatten så att vattnet täcker mosskollekterna. Låt stå tills jorden har sugit upp vatten och är blöt rakt igenom. Mosa försiktigt jorden mellan fingrarna så att jordpartiklarna skingras ytterligare. Upprepa detta två till tre gånger. Vattnet bör bytas ut eller så görs det hela under rinnande vatten.

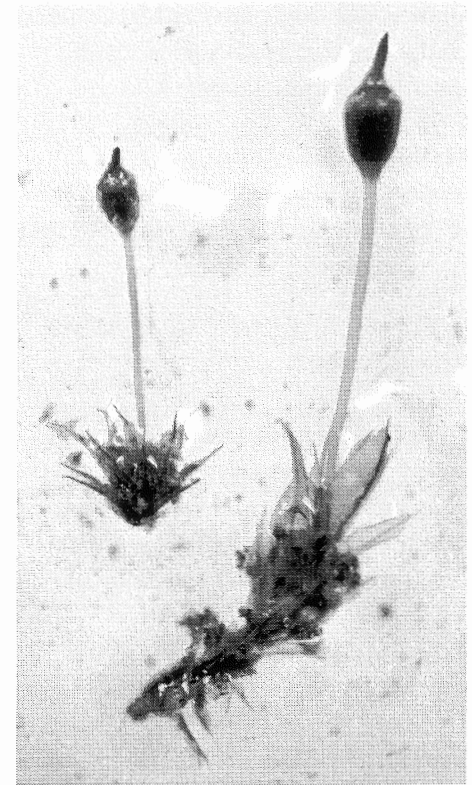
Pressa bort överflödigt vatten när den mesta jorden är borta och lägg moss-skotten i en burk fylld till cirka två tredjedelar med vatten. Skruva på locket och skaka burken någon minut. Håll upp mossorna i sållet igen och håll i rent vatten i burken och upprepa detta tills vattnet är relativt rent. Tag sedan några skott och lägg i en petriskål med vatten eller liknande och examinera skotten under stereolupp. Metoden finns beskriven mer utförligt på engelska i BBS bulletin nummer 76 sida 47.

Åkermossor

En som studerade mossorna på bar jord var Stig Waldheim. Han publicerade på 1940-talet ett arbete om mossamhällena på bar jord över hela Skåne (Waldheim 1947). Arbetet är skrivet på tyska, men finns fortfarande att köpa från Lunds Botaniska Förening. Nedan följer exempel på några arter som kan hittas på åkrar i Sverige

Nålfruktsmossor

Anthoceros agrestis och *Phaeoceros carolinianus* förekommer sällsynt på åkrar framför allt i sydvästra Sverige. Lättast är det att hitta dem på hösten då sporerna mognar.

Figur 1. Skott av *Microbryum* (*Pottia*) *davallianum* (till vänster) och *Tortula* (*Pottia*) *truncata* (till höger). Fotograf Niklas Lönnell

Levermossor

Riccia sorocarpa är den vanligaste bållevermossan på åkermark. Även andra arter i släktet såsom *R. cavernosa* och *R. glauca* kan man ha tur att hitta.

Fossombronia wondraczekii förekommer i fuktiga åkerkanter. Det gäller att hitta sporkapslar och studera

sporernas ornamentering för att säkert skilja den från bl.a. den sydliga *F. pusilla* och andra arter i släktet.

Andra levermossor som också kan tänkas hittas är arter i släktena *Cephaloziella*, *Jungermannia*, *Lophozia* och *Scapania*.

Bladmossor

Tortula (Pottia) truncata är ju en av våra vanligaste åkermossor och lätt att upptäcka då den ofta har kapslar. Den liknande *Tortula modica (Pottia intermedia)* kan också dyka upp. I kalktrakter ska man även hålla utkik efter *Microbryum (Pottia) davallianum*.

Figur 2. *Anthoceros agrestis*. Fotograf Niklas Lönnell

Tortula atherodes (Phascum cuspidatum) är en karaktäristisk åkermossa. Arten är dock mycket variabel. Bland annat finns det en form som är mycket lik *Microbryum (Phascum) floerkeanum*.

Barbula convoluta och *B. unguiculata* är vanliga och kan påträffas på åkermark.

Bryum rubens har groddkorn på rhizoiderna. Några andra liknande och relativt vanliga arter som också har detta är t.ex. *Bryum violaceum*, *B. klinggraeffii*, *B. ruderales* och *B. subapiculatum*.

Bryum bicolor har groddkorn i bladvecken. I värmegynnade lägen i sydligaste Sverige kan man hålla de sydliga arterna *B. gemmiferum* och *B. gemmilucens* i tankarna. Groddkorn i bladvecken har ju även en del arter i släktet *Pohlia* t.ex. *P. annotina* och *P. prolifera*.

Flertalet arter i släktet *Dicranella* bör kunna påträffas. *Dicranella staphylina* är lätt att förbise då den aldrig är fertil. Den har dock groddkorn på rhizoiderna.

En större fläck med grön jord kan vara det långlivade protonemat hos någon av arterna i släktet *Ephemerum*.

Acaulon muticum förekommer sällsynt i diken och åkerkanter. För att ha möjlighet att göra det andra fyndet i Sverige av den mycket närstående *A. mediterraneum* måste man studera sporena.

Den relativt vanliga *Physcomitrium pyriforme* är svår att skilja från *Entosthodon fascicularis* särskilt i vegetativt tillstånd. Därför får man ange *P. pyriforme* / *E. fascicularis* i sådana fall när man ej kan bli säker. Det vore ju roligt om *Pyramidula tetragona* som inte har setts i Sverige sedan 1940-talet kunde hittas. För information om denna art se en tidigare artikel i Myrinia (Lönnell 2002).

Pleuridium subulatum är lättast att hitta på våren då det lyser gulgrönt. *Pleuridium acuminatum* är betydligt sällsyntare men kan kanske också dyka upp.

På äldre trädesåkrar kan pleurokarpa arter bli mer dominanta. *Eurhynchium hians*, *Brachythecium albicans* och *Brachythecium mildeanum* är några arter man kan hitta.

Läs mer om den brittiska inventeringen på:

<http://www.jonathan.sleath.btinternet.co.uk/SBAL/intro.htm>

Referenser

- Lönnell N. 2002. *Pyramidula tetragona* - akrokarpernas Greta Garbo. *Myrinia* 12: 41–49.
Waldheim S. 1947. Kleinmoosgesellschaften und Bodenverhältnisse in Schonen. *Botaniska Notiser Supplement* 1:1

Ny litteratur

Lars Hedenäs, Naturhistoriska Riksmuseet, Kryptogambotani, Box 50007, 104 05 Stockholm, lars.hedenas@nrm.se

Interesting books and exchange journals are briefly presented and information on how to order them is also given.

Ignatov, M. S. & Ignatova, E. A. 2003. Moss flora of Middle European Russia. Vol. 1: Sphagnaceae-Hedwigiaceae. Moscow: KMK Scientific Press Ltd. 608 sidor. (Arctoa vol. 11, suppl. 1). På ryska. Pris. 80 Euro + porto (ytpost: 5 Euro / flygpost: 10 Euro). Kan beställas från: Dr. Michael S. Ignatov, Russian Academy of Sciences, Main Botanical Garden, Botanicheskaya 4, 127276 Moscow, Ryssland (arctoa@eignatova.home.bio.msu.ru eller misha_ignatov@list.ru).

Med detta verk har vi första delen av en modern mossflora över europeiska Ryssland, utom Kaukasus och de nordligaste delarna. Medan moderna kunskaper om mossor i våra närmaste omgivningar och i Västeuropa har varit relativt lättillgängliga för många geografiska områden, har vi oftast vetat väldigt lite om vad som finns längre österut. Detta har förstås varit ett handikapp i många sammanhang, exempelvis för förståelsen av växtgeo-

grafiska mönster, för att bedöma eventuella hot mot arter i större sammanhang, och för att förstå arters variation och habitatkrav under olika klimatiska förhållanden.

Det problem som finns med denna nya flora, åtminstone för många av oss nordiska bryologer, är att den är skriven på ryska. En del information är dock lätt tillgänglig även för den som inte förstår någon ryska. Alla arter är avbildade med streckteckningar av hög kvalitet, och för varje familj finns SEM-bilder av peristom. Arternas utbredningar anges genom att man i en lista med provinsförkortningar strukit under de provinser i vilka arten förekommer. Förklaring till provinsförkortningarna finns på omslagets främre insida. Mina egna kunskaper i ryska är relativt begränsade, men vad jag kan se av bilderna är de flesta av de arter som finns även hos oss uppfattade på ett sätt som överensstämmer med vårt. Dock föreställer bilden på sidan 195

Dicranum bonjeanii och inte *D. leioneuron*, som aldrig har så starkt tandade bladkanter som man illustrerat. Eftersom *D. leioneuron* verkar ha en något västlig utbredning hos oss kan man kanske misstänka att den är ovanlig i Ryssland och att man därför missuppfattat arten.

Systematiken är modernare än den man finner i de flesta nya mossfloror. Så hittar man exempelvis *Leptobryum* i familjen Meesiaceae och *Pohlia* i Mniaceae. Däremot har man avstått från att dela upp Mniaceae i flera familjer, som man gjort i vår nordiska mossflora.

För den som varit van vid den gamla Sovjettidens dåliga papperskvalitet och i allmänhet ganska dåliga tryckkvalitet måste även påpekas att både papper och tryck i detta verk ligger på västeuropeisk nivå. Det enda som kunde varit bättre i detta avseende är de bleka färgbilder som illustrerar de olika behandlade mossgrupperna och som finns på omslagets bakre insida. Det lilla *Dicranum*-misstaget till trots är denna flora därför ett måste för alla som har ett intresse av mossfloran i europeiska Ryssland.

Utbytestidskriften Meylania

Nummer 26 (2003). I detta nummer av Meylania hittar vi en översikt av de mossor som hittades på årsmötet 2002 i Quinten (Kanton Glarus), jämfört med vad som tidigare var känt i området. Vidare rapporteras ett nytt schweiziskt fynd av *Sphaerocarpos texanus*, som hittats i närheten av Basel. I ett annat bidrag behandlas skillnader mellan *Anomodon rugelii* och *A. viticulosus*.

Mossornas Vänner höstexkursion till Gotland hösten 2002

Tomas Hallingbäck, Körsbärsv. 7, 741 31 Knivsta &
Fabian Mebus, Länsstyrelsen Gotland län, Visby

This is a report from the excursion with Mossornas Vänner to the island of Gotland in the Baltic sea in October 2002. During three days 18 members found around 150 bryophyte species, among which 7 are red-listed in Sweden (Cololejeunea calcarea, Entosthodon muhlenbergii, Loeskeobryum brevirostre, Riccia ciliifera, Syntrichia princeps, S. virescens and Trichocolea tomentella) and one new to Gotland (Philonotis seriata).

Mossornas Vänner höstexkursion till Gotland den 25-27 oktober 2002 blev tre omväxlande och givande dagar. Från fastlandet anlände 11 moss-vänner och i Visby anslöt sju gotlänningar. Fredagens första stopp utgjordes av en betad havsstrandäng på Gotlands östkust vid Hammars i Norrlanda församling. Vi hoppades hitta någon rolig *Bryum*, men fann istället, inte helt fel, den rödlistade *Syntrichia (Tortula) princeps* (stäppskruvmossa) på sandstranden. Vi fortsatte raskt norrut förbi Gothem till havsstranden Klinte i Boge socken. Här visste vi från en uppsats av Lars Hedenäs att *S. princeps* blivit funnen. Mycket riktigt fanns den kvar i riklig mängd tillsammans med bl.a. *S. (Tortula) ruraliformis*. Stäppskruvmossan är i Norden endast känd från Gotland där den enligt Artdatabank-

ens artfaktablad är känd från 18 lokaler. Efter exkursionen misstänker vi dock att den kan finnas på fler lämpliga strandlokaler längs den gotländska kusten.

Stopp nummer tre blev en skog med en rejäl förekomst av *Trichocolea tomentella* (dunmossa). Den växte i en källpåverkad gammal barrskog med sumpskogskaraktär och en liten meandrande bäck på fastigheten Klints i Othem socken. En mycket spännande mosslokal som kan bli ännu intressantare i framtiden när mängden död ved ökar. Beståndet utmärker sig bl.a. genom grova, gamla tallar, granar och mycket idegran och är numera biotopskyddat. Utöver dunmossan fann vi även en rad signalmossor såsom *Bazzania trilobata*, *Dicranum tauricum*,

Figur 1. En del av exkursionsdeltagarna samlade utanför vandrarhemmet i Visby. I bakre raden från vänster Daniel Thorell, Karin Wiklund, Kristoffer Hylander (i telefon), Tomas Hallingbäck, Magnus Lindh och Tarja Ollikainen. Sittandes på bänken från vänster Måns Svensson och Bo Karlsson. Fotograf: Gerhard Kristensson.

Eurhynchium striatum, *Frullania fragilifolia* och *Rhytidiadelphus loreus*. Även om det var meningen att vi skulle koncentrera oss på mossor la några deltagare även märke till många fina exemplar av ryl (*Chimaphila umbellata*) som växte bland mossorna på marken, och de rikliga förekomsterna av bl.a. *Thelotrema lepadinum* (havstulpanlav) och *Arthonia leucopellaea* (kattfotslav).

Fjärde exkursionsmålet blev Bluttmo myr som är en av Gotlands finaste källmyrar med imponerande käll-

kupolbildningar och en mycket artrik kärrvegetation. Förutom samtliga *Scorpidium*-arter, Gotlands landskapsmossa *Ctenidium molluscum* och den gyllengula *Tomentypnum nitens* fann vi även en ny art för Gotland, nämligen *Philonotis seriata* (skruvkällmossa). Skruvkällmossan växte ganska rikligt i Bluttmo men har förmodligen under tidigare mossexkursioner förbisett p.g.a. att den i fält är mycket svårskiljd från Gotlands andra två källmossarter *P. fontana* och *P. calcarea*.

Efter detta trevliga kärr fortsatte vi till ett alvar i Bunge nära en gammal kalkugn. Här bekantade vi oss med *Tortella*-floran och några av oss diskuterade skillnaden mellan *Homalothecium lutescens* och dess varietet *T. l. var. fallax*. Vinden tilltog och uppnådde nästan stormstyrka. Fredagens sjätte och sista stopp blev ett grusalvar helt nära vägen i Bunge där vi krypande i den kalla vinden studerade olika *Riccia*-arter och andra bållevermossor.

På kvällen hade Fabian ordnat så att vi kunde använda högskolans laboratorium som var väl försett med både stereoluppar och mikroskop. Detta

gjorde att vi kunde examinera färskt material.

Lördagen blev inte blåsig men istället regnig. Vi gjorde ett kort stopp vid Roma kloster för att leta efter blöta epifyter på alm och ask i allén och klosterparken och hittade de trevliga arterna *Syntrichia (Tortula) virescens*, *Orthotrichum affine* och *O. obtusifolium*. I övrigt visade sig dock mossfloran på alléträden vara ganska fattig med avseende på både art- och individantal vilket kan bero på det starkt utsatta läget. Gotländska lövmarker, alléer och trädrader är inte heller precis kända för en rik och intressant mossflora och flest fynd på

Figur 2. Inte bara epilittiska mossor tilldrog sig uppmärksamheten under exkursionen. Här ser vi Måns Svensson, Daniel Thorell och Magnus Lindh i sin förtvivlan att inte hitta tillräckligt med mossor, motvilligt även ägna lavarna på stenen en tanke. Fotograf: Gerhard Kristensson.

lövträd kan man annars göra på kyrkogårdar.

Dagens andra stopp blev den välkända Torsburgen i Kräklingbo socken som är en klassisk mosslokal där ett flertal rariteter påträffats sedan början av 1800-talet. Efter den stora branden 1992 tycks mossvegetationen dock tyvärr ha förändrats till det sämre och stora delar av branterna är numera alltför torra. Det var svårt att återfinna stora praktfulla mattor av t.ex. *Neckera crispa* (grov fjädermossa) och flera av de mossor som hittats i området tidigare, även om förekomsten av *Neckera crispa* fortfarande är imponerande på sina ställen. I branten återfanns dock ett stenblock med *Loeskeobryum brevirostre* (västlig husmossa) och i en källa simmade *Lophozia (Leiocolea) bantriensis*.

Efter lunch drog vi istället vidare österut till ett litet alvar i det nybildade naturreservatet Russvätar som ligger på gränsen mellan Arde och Gammelgarn. Där hittade vi förutom *Tortella rigens*, som är en Natura 2000-art, även *T. densa*, rikligt av *T. inclinata* och *Entosthodon muhlenbergii* (kalkspåmossa). Platsen där vi kröp fram på jakt efter mossor är annars känd för sin mycket rika förekomst av Gotlandssippa (*Pulsatilla vulgaris* ssp. *gotlandica*)

som blommor under april/maj. Alldeles intill där vi hade parkerat våra bilar hittade Fabian helt oväntat, men i sin typiska gotlandsmiljö, några exemplar av *Evernia divaricata* (ringlav) som kunde beskådas av exkursionsdeltagarna.

Inte långt ifrån Russväterna i Arde socken ligger en liten inlandsklint som kallas Kaupungs slott. Klinten hade uppmärksamats under nyckelbiotopinventeringen och är numera biotop-skyddad, dock utan att mossfloran tidigare undersökts. Våra förningar att klinten kunde vara intressant besannades och detta var dagens mest lyckade lokal med en mycket välutvecklad mossflora av Gotlands landskapsmossa (*Ctenidium molluscum*), mycket av *Neckera complanata* och *N. crispa*, samt *Plagiopus oederiana*, *Thamnobryum alopecurum* (rävsvansmossa), *Tortella fragilis* och *Trichostomum brachydontium*. Mycket välutvecklade mattor av den praktfulla *Dicranum drummondii* klädde några stora kalkblock. Niklas gjorde dagens fynd då han letade upp spindelmossa *Cololejeunea calcarea*.

Sista stoppet gjordes vid Ollajvs i Alskog socken i en sumpskog med mycket gammal tall och gran och relativt mycket lågor. Här fann vi rikligt av *Nowellia curvifolia* (lång-

fliksmossa) och *Tetraphis pellucida* (fyrtdandsmossa) på ved och roligt nog även lite *Geocalyx graveolens* (terpentinmossa). På basen av en gran växte *Isoetecium myosuroides* (mus-svansmossa) som har en västlig utbredning och troligtvis är mycket sällsynt på Gotland. På marken fanns det även gott om *Rhytidiadelphus loreus* och *Bazzania trilobata* (stor revmossa). Ollajvs ingår i ett ganska stort nybildat naturreservat och är en för gotländska förhållanden impo- nerade skog med fin sockelbildning och grova träd. Tyvärr har man dock även här in i relativt sen tid bedrivit effek- tiv vedplockning vilket gör att många för mossfloran intressanta substrat såsom grova lågor i sent nedbryt- ningsstadium saknas. I kombination med att de allra flesta bestånd är påverkade av dikning är gotländska sumpskogar därför relativt artfattiga med avseende på mer krävande sumpskogsarter. Förhoppningen är att sumpskogar som nu skyddats i reser- vat och biotopskydd kommer att bli mer intressanta framöver.

Söndagen bjöd på fint väder och ett spännande karstalvar helt nära Visbys södra utkant i ett område kallat Långs hage. Här fann vi en rad *Syntrichia*- och *Tortella*-arter liksom *Trichosto- mum crispulum*. Därefter uppsökte vi Ölbäcks alvar i Endre församling som inventerats av Lars Hedenäs i slutet av 1980-talet. Vi återfann endast

några arter som han uppgivit, t.ex. *Pseudo-calliargon turgescens*, en spännande art, men även annat som *Lophozia excisa* och *Syntrichia (Tortula) calcicolens* och *Tortula subulata*. Tredje stoppet blev Hejdeby hällar som Niklas och Tomas hade rekognoscerat redan på torsdagen och funnit *Riccia ciliifera* och *Reboulia hemisphaerica*. Det var därför bara att med hjälp av GPS-mätaren med några meters felmarginal återloka- lisera platsen för fyndet. Hejdeby hällar var även bra för *Riccia sub- bifurca* och andra bållevermossor som *Athalamia hyalina* och *Mannia pilosa*.

Helgens sista stopp blev Snäckgärdet strax norr om Visby där vi nedanför strandhotellet undersökte mossfloran. Här fanns rikligt av *Syntrichia (Tortula) intermedia* på klipporna och på en liten klippavsats nära havet lyckades Kristoffer leta upp en misstänkt *Conardia compacta*. I gammal litteratur (1800-talet) anges flera fynd av idag rödlistade arter från Snäckgärdet, dock utan noggrann lokalbeskrivning. Det är därför svårt att genomföra en exakt återinven- tering, men vi misstänker även att en stor del av lokalerna har förstörts i samband med omfattande exploate- ring, främst p.g.a. villa- och fritidsbe- byggelse, i området.

Sammanfattningsvis blev exkursionen mycket lyckad. Totalt hittades ca 150

Figur 3. Långs hage var ett karstalvar, där det gällde att leta efter arter i t.ex. släktena *Tortella* och *Syntrichia (Tortula)*. Vissa var mer hängivna än andra. Här ser vi Kristoffer Hylander som håller på och finkammar hällmarken. Som synes gjorde han dock inte detta på sina bara knän utan med knäna väl skyddade av tjocka knäskydd. I bakgrunden anas Jens-Henrik Kloth m.fl. Fotograf: Gerhard Kristensson.

mossarter varav 7 rödlistade (*Cololejeunea calcarea*, *Entosthodon muhlenbergii*, *Loeskeobryum brevirostre*, *Riccia ciliifera*, *Syntrichia princeps*, *S. virescens* och *Trichocolea tomentella*) och en ny för Gotland (*Philonotis seriata*). Stort tack till medverkande Gotlänningar för guidningen, till länsstyrelsen för hjälp med minibuss och högskolan för att vi fick vara på kurslaboratoriet under kvällstid.

Deltog gjorde Hjalmar Croneborg, Tomas Hallingbäck, Magnus Henningsson, Kristoffer Hylander, Eva Hylander, Sirje Kaerma, Bo Karlsson, Jens-Henrik Kloth, Gerhard Kristensson, Magnus Lindh, Niklas Lönnell, Fabian Mebus, Tarja Ollikainen, Arne Pettersson, Måns Svensson, Daniel Thorell, Karin Wiklund och Karin Wågström.

Aktuella aktiviteter

På denna plats listar vi kommande händelser som kan vara av intresse för mossintresserade. För eventuella förändringar hänvisas till respektive kontaktperson eller till föreningens hemsida: <http://www.sbf.c.se/MV/>.

Nationella exkursioner

Vårexkursion till Östergötland 24-25 april 2004

Med gott om tid kvar kan vi redan nu planera in vårens exkursion som går till Östergötland. Preliminärt kommer vi att besöka trakten på och omkring Omberg på lördagen vilket innebär kalkrika bäckar och klippbranter. På söndagen blir det kanske ett besök till någon av de fina skogsgravinerna i de södra länsdelarna. Bor gör vi på något vandrarhem i trakten. **Anmäl er senast 31 mars** till: Jörgen Sjögren, Linnégatan 11b, 753 32 Uppsala, 018-12 07 53, 070-656 32 99, jorgen.sjogren@nvb.slu.se. **OBS!** Glöm inte att meddela hur du tänker ta dig till exkursionen, när du anländer och om du behöver övernattning. Om du har bil ange hur många lediga platser du har för transporter under exkursionsdagarna.

Lästips inför exkursionen:

- Arnell H.W. & Jensen C. 1915. Mossvegetation vid Tåkern. *Kungl. Sv. Vetensk. Akad. avhandlingar i naturskyddsärenden* 1: 1–37.
- Hallingbäck T. & Weibull H. 1996. Några intressanta mossfynd gjorda i Östergötland, Småland och Halland våren 1995. *Myrinia* 6(2): 71–72.
- Hedenäs L. 1989. Mossornas Vänners exkursion till södra Östergötland, 19-21/5 -89. *Mossornas Vänner* 32(2): 47–48.
- Kristensson G. 1981. Mossornas Vänners långexkursion till Omberg 810501-03. *Mossornas Vänner* 13: 11–12.
- Löfroth M. 1993. Första fyndet av *Sarmentypnum sarmentosum*, blodskedmossa, öster om Vättern. *Myrinia* 3(1): 8–9.
- Persson H. 1936. Mossfloran inom Ombergs skyddsområde. *Kungl. Sv. Vetensk. Akad. skrifter i naturskyddsärenden* 31: 1–31.

Notiser

Mikroskop säljes!

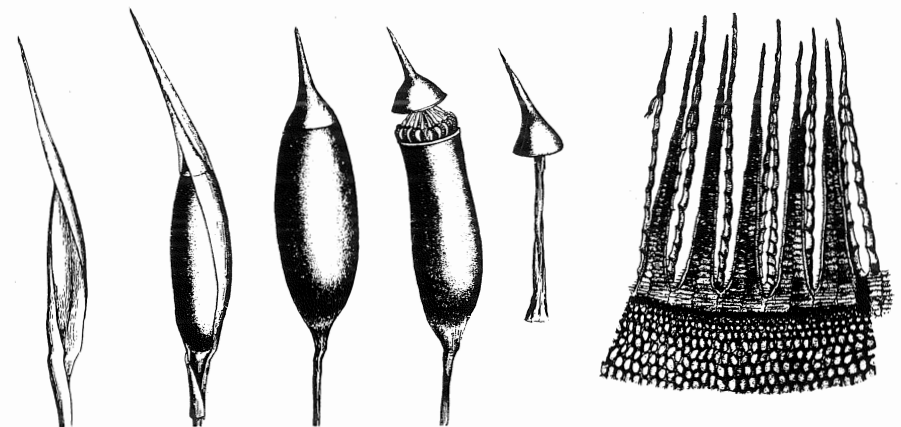
Begagnat binokulärt Leitz-mikroskop. 3 objektiv: 10x, 40x och 100x. 10x okular-par. Objektbord med dubbel nonieskala. Inställningsbar kondensor. Inbyggd ljuskälla. Trälåda med bärhandtag. Pris 3000 kr. Kontakta Johan Berg, tel. 08-33 06 04.

Litteratur till salu!

Jag vill annonsera ut följande böcker till försäljning. Priset kan diskuteras.

- Arnell S. 1956. och Nyholm E. 1954-1969. Illustrated Moss Flora of Fennoscandia. *Hepaticae* i ett band och *Musci* uppdelat i två band. Dom luktar gott – ett fynd för kännare!
- Mårtenssons O. 1956. Bryophytes of the Torneträs area, Northern Swedish lapland.
- Krusenstjernas E. v. 1945. Bladmossvegetation och bladmossflora i Uppsalatrakten
- Arnell H.W. 1928. Skandinaviens levermossor. I Skandinaviens Flora av O. Holmberg
- Crum H. 1973. Mosses of the Great Lake Forest (1973)

Kontakta Erling Nilsson, erling.v.nilsson@telia.com

Kapsel och peristom, *Climacium dendroides* (palmmossa)

Svenska namn på mossor

Henrik Weibull, Torstuna Hyvlinge, 740 83 Fjärdhundra,
h.weibull@telia.com

I mitten på 90-talet startades "Arbetsgruppen för svenska växtnamn" av Svenska Botaniska Föreningen. Den består av en representant för vardera växtgrupperna alger, kärlväxter, mossor, lavar och svampar, samt en person med goda insikter i språkvård, och har för avsikt att följa, komplettera och sanktionera nytillkomna svenska växtnamn.

Följande principer används för namngivning:

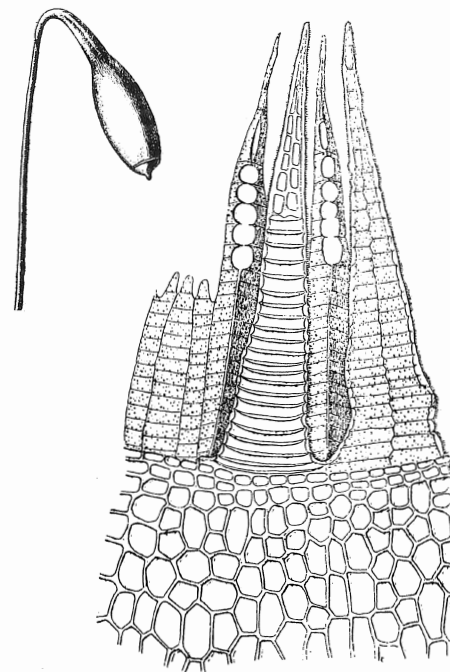
- etablerat namn skall inte ändras annat än i undantagsfall
- namnet skall säga något om växtens allmänna utseende, ekologi, ursprung eller användning
- namnet skall vara kort och lätt att uttala
- enkla vetenskapliga namn kan användas som svenska namn
- uttryck som "vanlig" och "allmän" i namnet skall undvikas
- svåriakttagbara, t.ex. mikroskopiska, karaktärer skall så lite som möjligt användas i namnet
- löjeväckande namn skall inte användas
- rena fantasinamn skall användas i sista hand
- hänsyn till svenska ordbildningsregler skall tas vid namnbildningen
- namnskicket bör i möjligaste mån ansluta till danska och norska namn på motsvarande arter

Takmossa eller takskruvmossa, det är frågan?

Har Du några åsikter om de svenska namnen på mossorna?

Arbetsgruppen har vissa synpunkter på namn i den senaste checklisten (Söderström & Hedenäs 1998) eftersom en del av dem inte följer de principer för namngivning som har utarbetats (se ovan). I det pågående arbetet med det första mossbandet i

Bryum imbricatum heter backbryum på svenska. Men hur bra är det egentligen med det vetenskapliga släktnamnet i det svenska namnet, och vad händer om släktet så småningom kanske kommer att splittras?

Nationalnyckeln (ett nationellt flora- och faunaverk administrerat av ArtDatabanken) kommer de svenska mossnamnen därför att ses över.

Därför är jag intresserad av att få in synpunkter från alla som känner sig engagerade i frågan. Det kan vara generella synpunkter eller synpunkter på enskilda namn. Känner du till några gamla bortglömda namn som du gärna ser att de kommer till användning igen? Finns det särskilt dåliga namn som behöver bytas ut? Finns det rena felaktigheter, eller är det några namn som du tycker är riktigt bra? Alla synpunkter är välkomna!

Referenser

- Söderström L. & Hedenäs L. 1998.
Checklista över Sveriges mossor –
1998. *Myrinia* 8 (2): 58–90.

Mossornas Vänners försäljning

Lösnummer av Myrinia och Mossornas Vänner (Myrinias föregångare)

Kostar 15 kr/ex. Portokostnad: 1-3 ex 10 kr, 4-10 ex 20 kr och för fler än 10 ex 30 kr.

I *Mossornas Vänner*: Följande nummer finns i lager: 2, 5, 6, 8-9, 12, 16, 21-24, 28-29, 30:1-30:2, 31:2, 34:1. Följande nummer är slut: 1, 3, 4, 7, 10-11, 13-15, 17-20, 25-27, 29 suppl., 31:1, 32:1-32:2, 33:1-33:2. I *Myrinia*: Följande nummer finns i lager: 1(1/2), 3(1)-3(2), 4(2), 5(1)-5(2), 6(1)-6(2), 7(1)-7(2), 8(1)-8(2), 9(2), 11(1)-11(2), 12(1)-12(4). Följande nummer är slut: 2(1)-2(2), 4(1), 9(1), 10(1)-10(2).

Mikroskoperingsutrustning

- Objektglas (50 st / förpackning) 50 kr
- Objektglas (1 st) med fördjupning 40 kr
- Pincett (med ytterst fin spets) 230 kr
- Skalpell 460 kr
- Täckglas (100 st./förp) 50 kr

Övriga skrifter

- Preliminary distribution maps of bryophytes in Northwestern Europe. Vol. 1. Hepaticae and Anthocerotae (second ed.). 50 kr

- Preliminary distribution maps of bryophytes in Northwestern Europe. Vol. 2. Musci (A-I). 50 kr
- Preliminary distribution maps of bryophytes in Northwestern Europe. Vol. 3. Musci (J-Z). 50 kr
- Vitmossor i Norden (1995), 124 sidor. 95 kr
- Sotenässets mossor (1998), Sven Bergqvist & Evastina Blomgren, 80 sidor. 140 kr

Försäljningsvillkor

Alla priser är inklusive portokostnader utom det som anges för "Myrinia" och "Mossornas vänner" ovan. Gör din beställning genom att sätta in rätt belopp på Mossornas Vänners postgirokonto 13 37 88-0. Om du vill göra större beställningar eller undrar över något så ta kontakt med föreningens försäljningsansvarige: Henry Åkerström, Västgötaresan 46, 2 tr, 757 54 Uppsala, 018-42 21 63 / 018-16 38 43, henry.akerstrom@telia.com

OBS: Till alla inbetalningar utanför Sverige tillkommer en extra kostnad på 50 kr för att täcka de höga avgifterna som postverket tar för utlandsgirering.

MYRINIAs redaktion och instruktioner till författare

Henrik Weibull, Torstuna Hyvlinge, SE-740 83 Fjärdhundra, tel 0171-41 22 50, h.weibull@telia.com

Niklas Lönnell, Dirigentvägen 171, SE-756 54 Uppsala, 070-5745796, niklas.lonnell@telia.com

Conny Jacobson, Ronnebyvägen 15, SE-121 52 Johanneshov, 070-620 47 03, coja@swipnet.se

Instruktion till författare

Vi accepterar manuskript skrivna på dator eller skrivmaskin. Eftersom det redaktionella arbetet underlättas betydligt om vi får manuskripten via dator vill vi gärna att den som har tillgång till dator använder denna möjlighet. Manuskript digitalt: kontakta Henrik Weibull innan du skickar över något digitalt material. Skicka inte stora filer (över 500 kB) med e-post utan att ha fått klartecken först. Vi kan ta emot bl.a. filformaten RTF (Rich Text Format) och Microsoft Word. Om du inte har möjlighet att använda e-post kan vi ta emot bl.a. 3,5" disketter för PC, CD-R och CD-RW (max 700 MB). Om du kontaktar oss via e-post räkna inte med att din e-post kommer fram förrän du fått en bekräftelse från oss. Manuskript på papper: Skriv på vitt A4-papper med

2,5 cm marginaler runt om. Skicka in två papperskopior av manuskriptet till Henrik Weibull.

Börja alltid manuskriptet med titeln på artikeln, följt av namn och adress på författaren/författarna. I slutet på artikeln ska eventuell citerad litteratur samlas under rubriken "Referenser". Här ska endast finnas sådan litteratur som nämns i artikeln och omvänt ska all litteratur som nämns finnas med. Figurer (d.v.s. teckningar, kartor och foton) numreras 1, 2, 3, etc. Figurtexter skrivs på separat sida i slutet. Tabeller numreras på samma sätt och placeras alla i slutet. Har du några frågor är du välkommen att höra av dig till redaktionen. Om du så vill kan redaktionen skriva en kort sammanfattning på engelska. Använd inga formateringar (fet, kursiv m.m.) eller andra finesser i ordbehandlingsprogrammet om du skriver på dator. Inkludera helst förslag till illustrationer med ditt alster. Vi förbehåller oss rätten att publicera inkomna manus via internet.

MYRINIA utges 4 gånger om året. Manus ska vara oss tillhanda senast 1/2, 1/7 eller 1/11. Alla manuskript skickas till Henrik Weibull (adress ovan).